

SPRAWOZDANIA I RECENZJE

Liturgia Sacra 13 (2007), nr 2, s. 531-565

Międzynarodowy Kongres Liturgiczny w Rzymie ***Per ritus et preces – sacramentalità della liturgia***

(Rzym 16–18 maja 2007 r.)

W dniach 16–18 maja 2007 r. odbył się w Rzymie Międzynarodowy Kongres Liturgiczny, zorganizowany przez *Pontificio Istituto Liturgico* (PIL), pt. *Per ritus et preces — sacramentalità della liturgia* („Przez obrzęd i modlitwę — sakramentalność liturgii”). Posiedzenia VIII Kongresu miały miejsce w auli Uniwersytetu *Gregoriana*.

W temat Kongresu wprowadził przybyłych dziekan PIL o. Juan Javier Flores Arcas OSB. Przytaczając wypowiedzi ojców Kościoła, ukazał wielkość celebracji liturgicznych, w których następuje spotkanie wierzącego z Chrystusem. Nie jest ono wydarzeniem symbolicznym, ale dokonuje się „twarzą w twarz” Stąd też troska Kościoła, która szczególnie wyrażona została w *Konstytucji o Liturgii świętej*:

Kościół troszczy się o to, aby chrześcijanie podczas tego misterium wiary (Eucharystii) nie byli jak obcy i milczący widzowie, lecz aby przez obrzędy i modlitwę tę tajemnicę dobrze zrozumieli, w świętej czynności uczestniczyli świadomie, pobożnie i czynnie (KL 48).

Pierwszy referat wygłosił wybitny biblista i długoletni wykładowca na *Pontificio Istituto Biblico* w Rzymie kard. Albert Vanhoye SI. Tematem wystąpienia była *Sakramentalność Ostatniej Wieczery*. Przyglądając się różnym tradycjom ewangelijnym tego wydarzenia, kardynał dokonał analizy pojedynczych jej elementów, takich jak: pojęcie Eucharystii, dziękczynienie złożone podczas Wieczery przez Chrystusa Bogu Ojcu (zwrócił uwagę słuchaczy na wyrażoną w tych słowach świadomość Chrystusa o Jego przyszłym zwycięstwie na śmiercią). Ponadto podkreślił powołanie Kościoła do ciągłego składania dzięki (*eucharistèin*) za ciało i krew Chrystusa,

które biorąc formę z elementów naturalnych, przenoszą całe stworzenie na poziom rzeczywistości zbawczej.

Drugim mówcą był Enrico Mazza, wykładowca na PIL oraz na Katolickim Uniwersytecie w Mediolanie. W wykładzie: *Elementy augustiańskie konieczne w koncepcji sakramentalności liturgii*, zaproponował zebranym wędrówkę patrystyczną, podczas której ukazywał silne zakotwiczenie teologii średniowiecznej w pojęciach zdefiniowanych przez św. Augustyna. Zaznaczył jednak, że wielokrotnie korzystano z tych pojęć, wrywając je z kontekstu, a także niewłaściwie stosując. Profesor podkreślał jednak całościowy wkład św. Augustyna w powstanie teologii sakramentalnej szczególnie poprzez jego refleksję nad pojęciami *verbum* i *elementum*, jako konstytuującymi każdej celebracji liturgicznej.

Prof. Dionisio Borobio, z *Pontificia Università* w Salamance, zaproponował zebranym refleksję kosmiczno-antropologiczną, prowadzącą od sakramentalności naturalnej – kosmicznej aż do sakramentów Kościoła. Ukazywał zbawczą ekonomię Boga posługującego się językiem i elementami stworzonymi.

Kevin Irwin, z Katolickiego Uniwersytetu w Ameryce, w wykładzie zatytułowanym *Język fundamentalny w liturgii i sakramentach*, poruszył zagadnienie komunikacji. Ukazał, iż relacja człowieka z otaczającą go rzeczywistością stoi u podstaw wszelkiej komunikacji. Stąd też cała terminologia teologii sakramentalnej musi uwzględniać język, w którym człowiek żyje. Tylko taki język może spełniać swoje zadanie.

Silvano Maggiani OSM, wykładowca PIL oraz *Pontificia Facoltà Teologica «Marianum»*, w swoim wykładzie przyjrzał się historycznym aspektom powstawania, rozumienia oraz znaczeniu sformułowania kluczowego terminu *per ritus et preces*. Szczególnej analizie poddał zwłaszcza punkty 7 i 48 Konstytucji liturgicznej, podkreślające troskę Kościoła o czynne uczestnictwo wiernych w liturgii, a także jak najlepsze rozumienie czynności liturgicznych. W swoim wystąpieniu zaznaczył rolę rozumienia znaków sakramentalnych, będących wyrazem głębokich treści teologicznych. Stąd zwrócił uwagę na wielkie znaczenie języka liturgii i przejrzyściej celebracji. Język antropologiczny symboli podczas celebracji, za sprawą Ofiarodawcy – Boga, powoduje nadanie mu nowej mocy — jakości ugruntowanej teologicznie. Zwrócił również uwagę, że to wolność, będąca podstawą *ritus et preces*, a więc relacji Boga i człowieka, chroni przed mechanicznym pojmowaniem obrzędowości.

Michael Kunzler, z Wydziału Teologicznego w Paderborn, swojemu wystąpieniu nadał ekumeniczny wymiar. Wykład poświęcił wpływom teologii prawosławnej na powstawanie i rozumienie pojęć symboli. Przyglądał się również punktom wspólnym w Kościele Wschodu i Zachodu.

Andrea Bozzolo SDB, z *Università Pontificia Salesiana* w Turynie, w swoim wystąpieniu omówił związki między teologią sakramentalną a liturgią. Najpierw zatrzymał się nad ideą sakramentu i sakramentalności. Następnie, mówiąc o akcji

liturgicznej, ukazywał, iż jest to kontakt Boga z człowiekiem, dokonujący się zawsze jako żywe wydarzenie na bazie wolności. Stąd też „akcja liturgiczna” jest miejscem, w którym w pełni aktualizuje się spotkanie pomiędzy łaską i wolnością. Szczytem akcji Boga jest Wcielenie. Ukazywał, że podstawą obrzędów jest nawiązywanie do wydarzeń minionych, jednak ich realizacja w rytach jest wydarzeniem o wiele pełniejszym niż wspomnienie — jest uobecnieniem.

François Cassingena-Trevedy, z *Istituto Superiore di Liturgia* w Paryżu, w ostatnim wystąpieniu tego sympozjum zaproponował zebranym refleksję na temat znaczenia słowa w liturgii, o czym mówi Kościół w KL nr 7. W swoim wykładzie ukazywał słowo Boże jako posiadające statut sakramentalny i stojące u początku liturgii. Bezpośrednio od słowa wywodzi się sakramentalność akcji liturgicznej z jej wszystkimi gestami. Kościół sprawujący tajemnice paschalne realizuje słowa Chrystusa: „To czyńcie na moją pamiątkę”

Pierwsze dwa dni sympozjum kończyły się wspólną modlitwą niesporów w pobliskim kościele *il Gesù*. Ostatniego zaś dnia miało miejsce podsumowanie — „okrągły stół” — dyskusja panelowa — z udziałem wszystkich prelegentów Kongresu. Ostatnim elementem Kongresu była wspólna wizyta z prof. Crispino Valenziano, docentem PIL, w Bazylice św. Pawła za Murami, podczas której uczestnicy mogli, podziwiając piękno świątyni, przybliżyć sobie jej wymiar i znaczenie historyczno-teologiczno-liturgiczne.

Ks. Maciej Skóra